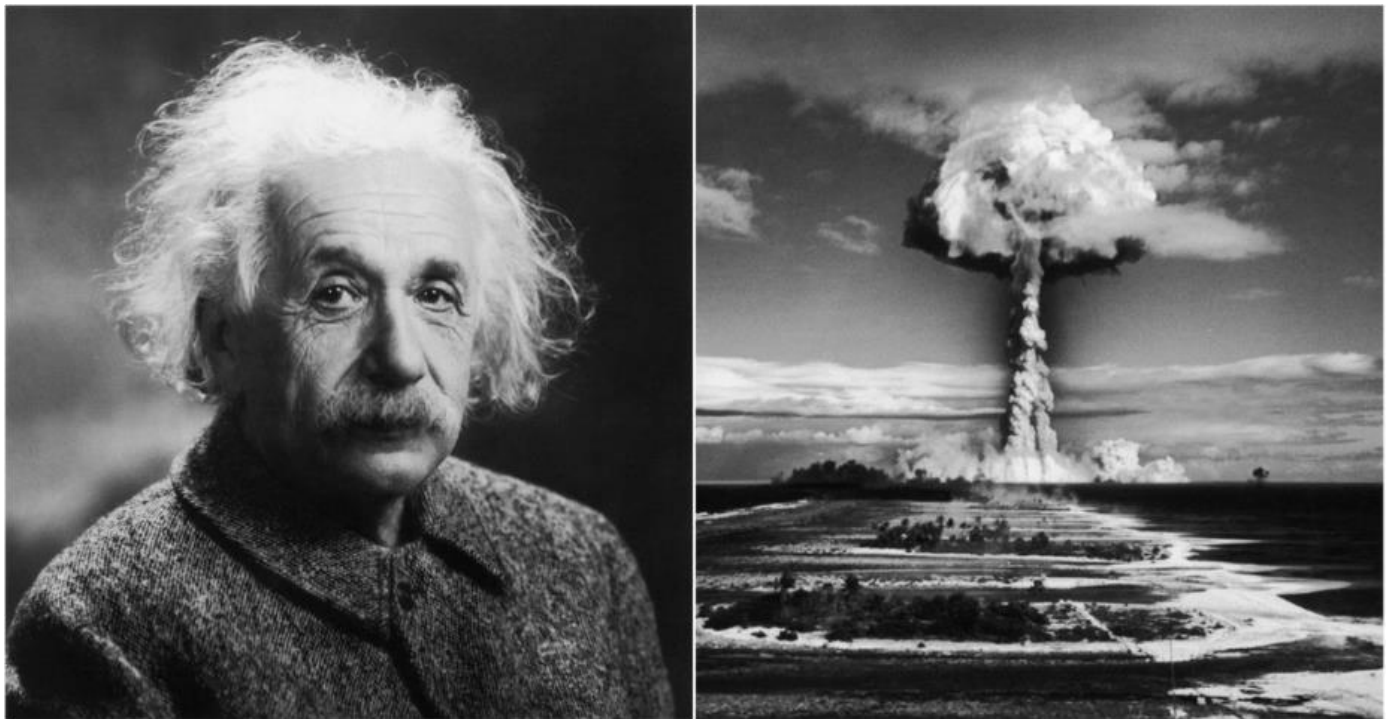

THIÊN TÀI HAY TAI HỌA – SỰ LỰA CHỌN ĐỊNH HÌNH THẾ GIỚI

Hành động của Einstein gián tiếp khiến hàng trăm nghìn người tử vong sau các vụ thăm sát bằng bom nguyên tử. Nhà vật lý lý thuyết nổi tiếng luôn hối hận vì quyết định đó của mình.

Ngày 2/8/1939, một tháng trước khi Thế chiến II bùng nổ, nhà vật lý nổi tiếng người Đức Albert Einstein viết bức thư dài hai trang gửi cho Tổng thống Franklin D. Roosevelt. Bức thư đưa Mỹ vào cuộc chạy đua vũ trang hạt nhân, mãi mãi thay đổi cán cân sức mạnh lịch sử thế giới.

Einstein khi đó đang ở Mỹ. Ông trốn khỏi Đức khi Đảng Quốc xã lên nắm quyền. Khi ấy ông biết rằng các nhà khoa học Đức đã phát hiện ra sự phân hạch hạt nhân, quá trình phân tách hạt nhân của một nguyên tử để giải phóng năng lượng.

Albert Einstein vào khoảng năm 1939. Bên phải là vụ nổ hạt nhân ở Polynesia, Pháp tháng 10/1971.

Bức thư ông viết cảnh báo Roosevelt "những quả bom cực mạnh" có thể được tạo ra sau khám phá này. Chúng có khả năng phá hủy toàn bộ một cảng biển chỉ với vụ nổ duy nhất.

Bức thư mà Einstein sau này gọi là "sai lầm lớn" của chính mình, đã thúc giục Roosevelt tăng tốc nghiên cứu Uranium ở Mỹ.

Cảnh báo của Einstein được một người tên là Alexander Sachs đọc cho Roosevelt. Từ *New York Times* khi đó cho rằng ông này cũng chính là người đọc những cảnh báo khác về bom nguyên tử cho Tổng thống Mỹ.

Einstein, vốn là người Do Thái, được nhà vật lý gốc Hungary Leo Szilard thuyết phục rằng Đức có thể sử dụng công nghệ mới được phát hiện để tạo ra vũ khí.

Albert Einstein
Old Grove Rd.
Massau Point
Peconic, Long Island
August 2nd, 1939

F.D. Roosevelt,
President of the United States,
White House
Washington, D.C.

Sirs

Some recent work by E. Fermi and L. Szilard, which has been communicated to me in manuscript, leads me to expect that the element uranium may be turned into a new and important source of energy in the immediate future. Certain aspects of the situation which has arisen seem to call for watchfulness and, if necessary, quick action on the part of the Administration. I believe therefore that it is my duty to bring to your attention the following facts and recommendations:

In the course of the last four months it has been made probable - through the work of Joliot in France as well as Fermi and Szilard in America - that it may become possible to set up a nuclear chain reaction in a large mass of uranium, by which vast amounts of power and large quantities of new radium-like elements would be generated. Now it appears almost certain that this could be achieved in the immediate future.

This new phenomenon would also lead to the construction of bombs, and it is conceivable - though much less certain - that extremely powerful bombs of a new type may thus be constructed. A single bomb of this type, carried by boat and exploded in a port, might very well destroy the whole port together with some of the surrounding territory. However, such bombs might very well prove to be too heavy for transportation by air.

-2-

The United States has only very poor ores of uranium in moderate quantities. There is some good ore in Canada and the former Czechoslovakia, while the most important source of uranium is Belgian Congo.

In view of this situation you may think it desirable to have some permanent contact maintained between the Administration and the group of physicists working on chain reactions in America. One possible way of achieving this might be for you to entrust with this task a person who has your confidence and who could perhaps serve in an unofficial capacity. His task might comprise the following:

a) to approach Government Departments, keep them informed of the further development, and put forward recommendations for Government action, giving particular attention to the problem of securing a supply of uranium ore for the United States;

b) to speed up the experimental work, which is at present being carried on within the limits of the budgets of University laboratories, by providing funds, if such funds be required, through his contacts with private persons who are willing to make contributions for this cause, and perhaps also by obtaining the co-operation of industrial laboratories which have the necessary equipment.

I understand that Germany has actually stopped the sale of uranium from the Czechoslovakian mines which she has taken over. That she should have taken such early action might perhaps be understood on the ground that the son of the German Under-Secretary of State, von Weizsäcker, is attached to the Kaiser-Wilhelm-Institut in Berlin where some of the American work on uranium is now being repeated.

Yours very truly,

A. Einstein
(Albert Einstein)

Bức thư Einstein gửi Tổng thống Franklin D. Roosevelt. Ảnh: AHF.

Szilard và hai nhà vật lý người Hungary khác, Edward Teller và Eugene Wigner đều là người tị nạn. Cả hai đều nói với Einstein về những lo ngại của mình.

Thực tế, Szilard đã viết bức thư, nhưng chính Einstein đặt bút ký, vì họ tin lời nói của ông có trọng lượng nhất với Tổng thống Mỹ.

Cynthia Kelly, chủ tịch Quỹ Di sản nguyên tử (Atomic Heritage Foundation) cho rằng khám phá nổi tiếng của Einstein về năng lượng và khối lượng đã tạo tiền đề cho loại vũ khí huỷ diệt đáng sợ nhất lịch sử nhân loại ra đời. Thế nhưng, Einstein chắc chắn không nghĩ rằng lý thuyết của mình được dùng để chế tạo vũ khí.

Einstein không đưa ra bất kỳ chi tiết nào về kỹ thuật khai thác năng lượng hạt nhân. "Tôi không coi mình là cha đẻ của việc giải phóng năng lượng nguyên tử. Phần của tôi trong đó khá gián tiếp", ông nói.

Lá thư của Einstein có hiệu lực. Roosevelt thành lập Ủy ban Cố vấn về Uranium tháng 10/1939, cùng tháng ông nhận được thư của Einstein. Khi ấy, Thế chiến II đã nổ ra, dù Mỹ chưa tham gia.

Ủy ban này sau đó tham gia Dự án Manhattan, bí mật phát triển 2 quả bom nguyên tử thả xuống các thành phố Hiroshima và Nagasaki của Nhật Bản năm 1945, giết chết khoảng 200.000 người.

Vài ngày sau vụ đánh bom, Nhật Bản đầu hàng quân đội Đồng minh, chấm dứt Thế chiến II.

Einstein và Leo Szilard tái hiện việc ký bức thư của họ cho Roosevelt, cảnh báo Đức có thể đang chế tạo bom nguyên tử.

Đức Quốc xã chưa bao giờ thành công trong việc chế tạo vũ khí hạt nhân. Einstein cũng không tham gia vào việc chế tạo bom. Ông không được phép làm việc trong Dự án Manhattan, bởi bị coi là một rủi ro an ninh quá lớn, khi vừa là người Đức vừa là nhà hoạt động chính trị cánh tả. Lúc nghe tin bom hạt nhân được sử dụng ở Nhật Bản, ông than thở: "Khốn nạn cho tôi".

"Nếu tôi biết người Đức không thành công trong việc phát triển bom nguyên tử, tôi sẽ không làm gì cả", Einstein cũng cảnh báo, "Chúng ta sẽ phải đối mặt với nhiều thảm họa sắp tới".

Một bức thư công bố năm 2005 tiết lộ việc Einstein viết cho một người bạn ở Nhật Bản: "Tôi luôn lên án việc sử dụng bom nguyên tử vào Nhật Bản, nhưng lại không thể làm gì để ngăn chặn quyết định định mệnh đó".

Viết cho một tạp chí Nhật Bản năm 1952, Einstein cho biết ông "nhận thức rõ về mối nguy hiểm khủng khiếp cho cả nhân loại, nếu những thí nghiệm hạt nhân thành công". Tuy nhiên, ông kết luận: "Tôi đã không tìm ra lối thoát nào khác".

SUU TÂM